

06.09.2024

POL-2024-126882

Eduskunnan hallintovaliokunta

Helsingin poliisilaitoksen asiantuntijan lausunto HE 29/2024 hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta**1 Lausuntopyyntö**

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Helsingin poliisilaitosta nimeämään asiantuntija kuultavaksi hallintovaliokunnassa 10.9.2024 ja antamaan kirjallisen asiantuntijalausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta.

Asiantuntijalausunnon antaa komisario Mikko Sivola ja hän asettuu myös hallintovaliokunnan kuultavaksi 10.9.2024. Sivola on työskennellyt Helsingin poliisilaitoksella ulkomaalaistoiminnossa vuodesta 2009 alkaen. Tällä hetkellä hänen vastuulleen kuuluu toimia tutkinnanjohtajana erityisesti takaisinottoasioissa, palautusoperaatioissa, Frontex yhteistyössä, ja myös muissa ulkomaalaistoiminnolle kuuluvissa tehtävissä.

Lausuttavana olevassa esityksessä ehdotetaan kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien kestoa lyhennettäväksi. Lupien jatkaminen edellyttäisi arviota kansainvälisen suojelun jatkamisen tarpeesta. Lisäksi esityksessä uudistettaisiin kansainvälisen suojeluaseman myöntämistä, lakkauttamista ja peruuttamista koskevaa sääntelyä vastaamaan määritelmädirektiivin mahdollistamia tiukennuksia. Toissijaisen suojeluaseman poissuljentaperusteita täydennettäisiin määritelmädirektiivin mahdollistamalla tavalla.

2 Helsingin poliisilaitoksen asiantuntijan lausunto

Esityksessä ehdotetaan lyhennettäväksi oleskelulupien kestoa vastaamaan määritelmädirektiivin mukaisia vähimmäispituuksia. Ensimmäinen oleskelulupa pakolaisuuden perusteella lyhennettäisiin kolmeksi vuodeksi neljästä vuodesta ja toissijaisen suojelun perusteella myönnettävä oleskelulupa vuodeksi aiemman neljän vuoden sijaan. Jatkolupa pakolaisuuden perusteella myönnettäisiin kolmeksi vuodeksi aiemman neljän vuoden sijaan ja toissijaisen suojelun perusteella annettava jatkolupa myönnettäisiin kahdeksi vuodeksi aiemman neljän vuoden sijaan. Muutoksilla mahdollistetaan lupien jatkamisen edellytyksenä oleva arviointi

kansainvälisen suojelun jatkamisen tarpeesta. Myös jatkoluvan myöntämisen edellytyksiä tiukennettaisiin ja selkeytettäisiin.

Poliisin keskeisenä ulkomaalaislain veloitteena on torjua laitonta maassa oleskelua. Tästä näkökulmasta poliisilaitos pitää hyvänä oleskeluluvan perusteiden tarkastelua lyhyemmällä aikavälillä, jotta ulkomaalaisen oleskeluoikeuden perusteet ja kohdemaan tilanne tulee tarkastettua ja varmistetaan, että oleskelulupa perustuu ajantasaiseen tilanteeseen ja täyttää luvan myöntämisen edellytykset. Näin myös ulkomaalaislain säännökset oleskeluvan myöntämisestä ja luvan myöntämisen perusteista toteutuvat tehokkaammin.

Esityksessä ehdotetaan ulkomaalaislakiin määritelmädirektiivin mahdollistamia tiukennuksia koskien kansainvälistä suojelua. Poissuljenta ulotetaan koskemaan myös yllytystä ja muutoin rikoksiin tai tekoihin osallistumista sekä kansainvälisen suojeluaseman saamisen jälkeen tehtyjä tekoja. Toissijaisen suojelun osalta poissuljentaperusteeksi lisätään määritelmädirektiivin mukaisesti yhteiskunnan tai kansallisen turvallisuuden vaarantaminen. Toissijaisen suojeluaseman osalta poissuljentaperusteeksi lisätään myös alkuperämaasta lähtö vain rikosseuraamusten välttämiseksi.

Näillä edellä olevilla esityksillä voidaan katsoa parannettavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, mitä voidaan pitää poliisilaitoksen näkökulmasta kannatettavana.

Esityksessä ehdotetaan määritelmädirektiivin mahdollistamalla tavalla otettavaksi käyttöön uusia perusteita pakolaisaseman lakkauttamiselle, kun on perusteltua syytä olettaa, että pakolainen on vaaraksi kansalliselle turvallisuudelle tai häntä pidetään yhteiskunnalle vaarallisena, koska hänet on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta. Pakolaisasema voitaisiin myös jättää myöntämättä edellä mainituissa tilanteissa, jos asemaa ei vielä ole annettu.

Näillä edellä olevilla esityksillä voidaan katsoa parannettavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, mitä voidaan pitää poliisilaitoksen näkökulmasta perusteltuna ja kannatettavana. Poliisilaitos toteaa, että rikoksiin syyllistyneiden osalta edellytysten tarkastelu tulee jo nykyisellään harkittavaksi tehokkaasti, koska poliisilaitos tekee aktiivisesti maasta karkottamisesityksiä Maahanmuuttovirastolle oman valvontatyönsä perusteella. Poliisilaitoksella tarkastellaan esimerkiksi jokaisen tutkintavangiksi joutuvan ulkomaalaisen maassa oleskelun edellytykset rikostutkinnan yhteydessä ja seurataan ulkomaalaisen rikosprosessin etenemistä.

Esityksessä ehdotetaan uutta perustetta tilapäisen oleskeluluvan myöntämiselle tilanteissa, joissa kansainvälinen suojeluasema lakkautetaan, peruutetaan tai pakolaisasemaa jätetään antamatta, mutta ulkomaalaista ei voida poistaa maasta, koska häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

On vaarana, että laittomasti maassa oleskelevat ulkomaalaiset ajautuvat tekemään rikoksia tai joutuvat rikollisten hyväksikäyttämiksi. Kun ulkomaalaiselle myönnetään edellä mainituin perustein tilapäinen oleskelulupa ja yhteiskunnan toimesta määritelmädirektiivin mukaiset vähimmäisoikeudet, voidaan sillä ehkäistä edellä mainittuja riskejä. Poliisilaitos pitää tätä myöntämisperustetta kannatettavana, koska tällä voidaan turvata yleistä järjestystä ja turvallisuutta, sekä torjua laitonta maassa oleskelua, sekä varjo yhteiskunnan syntymistä.

Tilapäisen suojelun perusteella saadun luvan edellytykset tulisivat jatkossa harkintaan vuosittain. Poliisilaitos katsoo, että vuodeksi kerrallaan myönnettävä tilapäinen jatkolupa mahdollistaa maasta poistamisen esteiden tiheimmän uudelleen tarkastelun ja mahdollisen karkottamispäätöksen tekemisen, jos palautuskielto ei karkottamista enää estä. Poliisilaitos katsoo, että karkottamispäätöksen täytäntöönpanosäännöksen tulee tukea nopeaa ja tehokasta täytäntöönpanoa, jos tilapäisen suojelun lupaa ei enää jatketa ja tehdään palauttamista koskeva päätös.

Tilapäistä suojelua saavalle ei ehdoteta oikeutta työskentelyyn, joka voi vaikuttaa siihen, että henkilö poistuu Suomesta omatoimisesti, mutta se voi myös lisätä kynnystä rikosten tekemiseen, koska henkilöllä ei ole säännöllistä elämänrytmiä ja mahdollisuutta säännöllisten tulojen hankkimiseen työnteon avulla.

Hallituksen esityksessä on kirjattuna, että lakimuutoksella ei olisi merkittävää vaikutusta poliisin maastapoistamistoimintaan. Poliisilaitos toteaa kuitenkin yleisellä tasolla, että mikäli ehdotetut muutokset vaikuttavat odotetulla tavalla, on poliisilaitoksen oletettava se, että Maahanmuuttoviraston tekemät palauttamispäätökset tulevat lisääntymään. Kasvanut palauttamispäätösten määrä näkyy lopulta poliisin maasta poistamistoiminnassa lisääntyneenä työmääränä.

Erityisellä tasolla poliisilaitos toteaa, että maasta poistamisen täytäntöönpano sellaisten kansalaisuuksien osalta, joille yleisesti ottaen nykyisellään myönnetään pakolaisasema tai toissijaista suojelua, on takaisinottoyhteistyön näkökulmasta erittäin haastava.

Vaikka lukumääräisesti työmäärä ei lisäännä merkittävästi, haastavien tapausten määrä tulee lisääntymään ja yksittäiseen palauttamiseen kuluva aika ja työmäärä kasvamaan, jos henkilö ei esimerkiksi lähtökohtaisesti suostu palaamaan kotimaahansa vapaaehtoisesti, eikä hänellä ole palauttamiseen tarvittavia matkustusasiakirjoja. On todennäköistä, että osaa palauttamispäätöksen saaneista ei saada viranomaistoimin poistettua maasta.

Poliisilaitoksen näkemys on, että mikäli kansainvälistä suojelua Suomessa saava henkilö syyllistyy törkeään rikokseen ulkomailla, oleskeluvan voimassaolon aikana, hänen KV-suojeluasema pitäisi pystyä peruuttamaan tämän ulkomailla tehdyn rikoksen vuoksi ja hänen maasta

karkottamisestaan voitaisiin päättää, jos se katsotaan kokonaisharkinnan näkökulmasta olevan oikeasuhtaista eikä palautuskieltoa ole olemassa.

Komisario

Mikko Sivola

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 06.09.2024 klo 12:42. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Liitteet

-

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta
Poliisihallitus, esikunta

Tiedoksi

-